

IZVEŠTAJ O RADU ROMSKE ŽENSKE MREŽE U 2025. GODINI

BORBA PROTIV DEČIJIH BRAKOVA

Analiza slučaja uticaja dečjih, ranih i prinudnih brakova na reproduktivno zdravlje Romkinja

RŽM polazi od stanovišta da zdravlje uključuje fizičku, emocionalnu i socijalnu dobrobit i da uslovljeno ne samo biološkim faktorima, već i socijalnim, političkim i ekonomskim kontekstom.

Romkinje predstavljaju jednu od najugroženijih društvenih grupa kojoj je često otežan pristup zdravstvenoj zaštiti u punom zakonskom propisanom obliku. Naše sunarotkinje najčešće žive u lošim socijalnim, ekonomskim i porodičnim uslovima, na marginama društva i društvenih tokova, izložene su diskriminaciji, a pored toga su vrlo često i žrtve nasilja u porodici i partnerskim odnosima.

Analiza pod nazivom „Uticaj dečjih, ranih i prinudnih brakova na reproduktivno zdravlje Romkinja“ daje uvid u položaj Romkinja u zdravstvenom sistemu, kao i preporuke za

njegovo unepređivanje kroz identifikaciju prepreka sa kojima se Romkinje suočavaju u pristupu zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju, sa fokusom na ostvarivanju prava na reproduktivno zdravlje.

Aktivistkinje RŽM su prošle obuku za prikupljanje podataka o seksualnom i reproduktivnom zdravlju Romkinja, koja je održana krajem novembra 2024. dok je u toku decembra 2024 i januara 2025. godine ukupno obavljeno 150 intervjua sa ispitanicama starosti od 18 do 75 godina. U istraživanju je učestvovalo ukupno 25 aktivistkinja-istraživačica, i to iz Pirota, Kostolca, Šapca, Kragujevca, Vranja, Leskovca, Bujanovca, Novog Sada, Kruševca, Beograda, Žablja, Zaječara, Aleksinca, i Smederevske Palanke.

Istraživanje je sprovedeno kao deo aktivnosti u okviru institucionalne podrške radu Romske ženske mreže Srbije od strane Trag fondacije. Rezultati istraživanja su dostupni na [linku](#).

Trening „Romski ženski aktivizam u zaštiti romskih devojaka i devojčica od nasilja uzrokovnog dečijim brakovima“

U cilju borbe protiv dečjih brakova u romskoj zajednici, RŽM je izvela još jedan trening za aktivistkinje, koji je održan u Sokobanji, od 19. do 21. septembra, u okviru projekta “Romski

ženski aktivizam u zaštiti romskih devojaka i devojčica od nasilja uzrokovnog dečijim brakovima”. Projekat se realizuje uz podršku UN Trust Fonda.

Na ovom susretu smo, na početku, imale priliku da sumiramo rezultate koje smo ostvarivale u proteklih godinu dana. Aktivistkinje su predstavile iskustva u radu sa žrtvama i potencijalnim žrtvama ranih brakova u sredinama

u kojima deluju, kao i stepen saradnje sa lokalnim institucijama, pre svega centrima za socijalni rad, policijom i tužilaštvom, kao i njihovu dostupnost zajednici. Razgovarale smo o slučajevima i kreiranju individualnih planova podrške devojčicama i njihovim porodicama na lokalnu.

Zaključak učesnica je da je potrebno da se RŽM bori za nove podzakonske akte u skladu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi, Zakonom o socijalnoj zaštiti i drugim postojećim relevantnim propisima, koje će omogućiti da svaka jedinica lokalnih samouprava može da prepozna rani,

dečiji i prinudni brak kao posebni oblik nasilja i da može da deluje u njihovom sprečavanju.

Pored toga, potrebno je i, na više načina, unaprediti angažovanje koordinatora i koordinatorki za romska pitanja u opštinama i gradovima, kako bi se i oni aktivnije uključili u sprečavanje dečijih brakova u zajednici. Takođe, važno je i inicirati programe i usluga podrške za decu žrtve ranih i prinudnih brakova u centrima za socijalni rad.

OBELEŽAVANJE 20 GODINA RADA RŽM

U okviru kampanje Mesec romskog ženskog aktivizma, 2025. godine je organizovan skup povodom navršenih 20 godina postojanja i rada Romske ženske mreže Srbije (2024). Dana 26. marta, u Etnografskom institutu Srpske akademije nauka i umetnosti, Mreža je predstavila svoj rad na unapređivanju položaja Romkinja. Prikazan je film „Za nama/Palal amende“ autorke Dženet Koko, kao i monografija „Snaga promene“ koju je povodom jubileja RŽM izdalo udruženje „Romkinje sa sela“ iz Pirota.

Predstavljena je i „Analiza studije slučaja-Uticaj dečjih, ranih i prinudnih brakova na

reproduktivno i seksualno zdravlje Romkinja“. Takođe, promovisan je i „Priručnik za mapiranje ženske emancipacije“, izrađen u okviru projekta „HEROINE- Nasleđe emancipacije: osnaživanje Romkinja kroz izgradnju mreža solidarnosti“, koji sprovode Etnografski institut, RŽC Bibija i Filozofski fakultet Beogradskog univerziteta, u okviru programa „Građanskih naučnih istraživanja“ Centra za promociju nauke.

Pored članica RŽM, na skupu su učestvovali predstavnici i predstavnice akademske zajednice, nezavisne institucije poverenika za zaštitu ravnopravnosti i zaštitnika građana, kao i drugih domaćih i međunarodnih organizacija.

PROJEKAT „HEROINE – NASLEĐE EMANCIPACIJE: OSNAŽIVANJE ROMKINJA KROZ IZGRADNJU MREŽA SOLIDARNOSTI“

Dodela Evropske nagrade za građansko naučno istraživanje

Projekat pod nazivom “HEROINE – Nasleđe emancipacije: Osnaživanje Romkinja kroz izgradnju mreža solidarnosti” dobio je glavnu nagradu prestižnog programa EU Prize for Citizen Sciencen na značajnom svetskom festivalu umetnosti, nauke i tehnologije – Ars elektronika u Lincu zajedno sa Evropskom komisijom. To priznanje se dodeljuje projektima koji kroz aktivno učešće građana donose inovativne, društveno angažovane i naučno relevantne odgovore na najsloženije izazove savremenog društva.

Projekat je realizovan od strane Etnografskog instituta SANU, u saradnji sa Filozofskim

fakultetom u Beogradu i RŽC „Bibija“, uz podršku Centra za promociju nauke i Ministarstva za nauku i tehnološki razvoj Republike Srbije.

U projektu su učestvovalе i predstavnice Romske Ženske Mreže Srbije iz Pirota i Kostolca. Za nas je ovo priznanje ogroman uspeh i potvrda da se kao ključne vrednosti u Evropi prepoznaju inkluzivnost i angažovanost.

Izložba Heroine

Izložba „Heroine“ je otvorena 17. novembra u Galeriji Srpske Akademije nauk, što je do sada i prva izložba posvećena Romkinjama u SANU.

Izložba je fokusirana na emancipaciju i osnaživanje Romkinja kroz mreže solidarnosti, kao i potrebu da se prepozna, sačuva i predstavi živo nasleđe ženske borbe u romskim zajednicama u Srbiji.

Romkinje su bile uključene u sve faze razvoja izložbe koja je i zasnovana na participativnoj metodi mapiranja zajednice. Njihove životne priče, iskustva i strategije preživljavanja vizualizovane su na mapama, predmetima i narativima unutar izložbenog prostora. One svedoče o otpornosti, kreativnosti i snazi ovih žena, koje, uprkos različitim oblicima isključenosti, stvaraju prostore podrške i zajedništva. U srži koncepta izložbe je „Arhiva emocija“. Ona ilustruje proces emancipacije Romkinja kroz emocije koje

ga oblikuju. Strah, bes, hrabrost, tuga, radost i ljubav predstavljeni su kao osećanja koja oblikuju njihov svakodnevni život, povezuju lična i zajednička iskustva i pokreću promene. Životno iskustvo žena utiče na odluke, oblikuje izbore i pruža snagu za prevazilaženje prepreka.

Izložba nudi samo jedan mogući uvid u složen i višeslojan proces osnaživanja Romkinja i ostavlja prostor za druga tumačenja i nove perspektive.

GODIŠNJA SKUPŠTINA RŽM

Redovna godišnja Skupština RŽM je održana od 6. do 8. juna u Pirotu. Na ovom skupu su predstavnice organizacija i inicijativa RŽM, kao i individualne članice, predstavile i usvojile godišnji izveštaj rada Mreže za 2024. godinu, rad Upravnog odbora i rad koordinatorke Mreže. Pored toga, članice Mreže su predstavile i svoj rad na lokalni i planove za 2025.

Koordinirajućoj organizaciji RŽM „Uspešne žene Kostolca“ je jednoglasno produžen mandat za narednu godinu, dok je na ovom skupu osnovan i novi organ Mreže- Nadzorni odbor koji se sastoji od tri članice i čiji je zadatak da nadgledaju rad Skupštine i članica RŽM, angažovanje u Mreži, kao i usklađenost sa etičkim kodeksom Mreže.

Značajna pažnja je posvećena angažovanju regionalnih koordinatorke RŽM koje će biti zadužene za razvoj i koordinaciju aktivnosti RŽM i njenih članica po regionima, što doprinosi ravnopravnom razvoju i decentralizaciji Mreže. Na taj način neke nove inicijative Romkinja iz Srbije mogu da se lakše povezuju i uključuju u rad RŽM.

Za regionalne koordinatorke su izglasane:

- Jugoistočna Srbija: Aleksandra Merdžić iz Inicijative Romkinja u Zaječaru;
- Južna Srbija: Manuela Bisković iz organizacije „Diva“, Pirot;
- Centralna Srbija: Svetlana Lazović iz organizacije „Integrativni Global Centar“, Kragujevac;
- Zapadna Srbija i Beograd: Maja Simić iz organizacije „Romska organizacija mladih Srbije“, Beograd;
- Vojvodina: Slađana Vulin iz organizacije „Bela Romkinja“, Novi Sad.

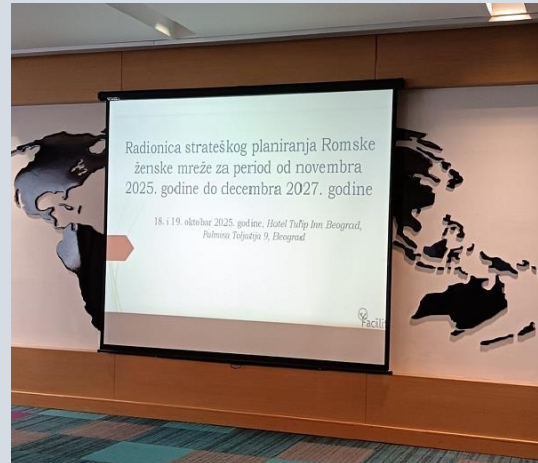
RŽM nastavlja da realizuje i razvija svoje aktivnosti samostalno i u saradnji sa drugim feminističkim i romskim organizacijama, ali i ekspertkinjama i ekspertima iz različitih oblasti.

STRATEŠKO PLANIRANJE RŽM

RŽM je, u okviru institucionalne podrške Trag fondacije, izradila novi strateški plan za period do kraja 2027. godine. Proces pisanja je započet 18. i 19. oktobra na sastanku u Beogradu, a tokom dva naredna meseca je rad nastavljen onlajn.

Strateški plan predstavlja stabilnu osnovu za dalji razvoj RŽM u programskom i u organizacijskom smislu, ali i bolji odgovor na aktuelne društvene prilike u Srbiji i svetu. Sačinjen je na temelju postojeće vizije, vrednosti i misije RŽM, analize okruženja, te dosadašnjih aktivnosti i postignuća. U skladu sa novim strateškim planom će RŽM razvijati i godišnje operativne i finansijske planove. Mreža će, po potrebi, raditi i na akcionim

planovima za sprovođenje specifičnih ciljeva i aktivnosti.

ZAJEDNIČKE AKTIVNOSTI RŽM

Festival „Pomeramo granice – Priče koje menjaju zajednicu“

Udruženje „Uspešne žene Kostolca“, članice Romske ženske mreže, već drugu godinu organizuju festival pod nazivom „Pomeramo granice.“ Ovaj festival je i kao i prošle godine održan u u Arheološkom parku Viminacijum, u periodu od 1. do 3. avgusta.

Pored predstavnica organizacija i inicijativa iz RŽM, na festivalu je ukupno učesvovalo 37 učesnica i učesnika iz različitih delova zemlje, sa ciljem stvaranja prostora za razmenu iskustava, dijalog i zajedničko učenje.

Kroz kreativne radionice i javne performanse, žene iz marginalizovanih zajednica su imale priliku da podele svoje priče iz života i aktivizma.

Aktivnosti realizovane tokom ovog festivala doprinose većoj vidljivosti ženskih glasova u javnom prostoru i romskog ženskog aktivizma, jačanju solidarnosti među učesnicama i učesnicima, kao i povezivanju različitih aktera koji deluju u oblasti društvenog aktivizma i kulture.

Trening Digitalna bezbednost za mlade aktivistkinje

Povodom predstojeće kampanje „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“ koja se realizuje od 25. novembra do 10. decembra, RŽM je organizovala radionicu za prepoznavanje i sprečavanje digitalnog nasilja i jačanje digitalne bezbednosti devojaka i mladih žena.

Radionica je održana u Beogradu, 7. i 8. novembra, a vodile su je aktivistkinje RŽM, Katarina Mitrović, iz Romskog ženskog centra Bibija, i Maja Simić, iz Romske organizacije mladih Srbije. Na radionici je ukupno učestvovalo 13 mladih žena iz Beograda, Pirota, Kragujevca, Žablja i Kostolca.

Fokus treninga je bio na prepoznavanju različitih oblika digitalnog nasilja, mehanizmima zaštite i načinima reagovanja u slučajevima online uznemiravanja, kao i upotrebi alata i preporuka za digitalnu bezbednost.

Radionica je bila interaktivna, učesnice su kroz primere, grupni rad i simulacije usvajale praktične veštine za prepoznavanje i sprečavanje digitalnog nasilja. Uz sticanje praktičnih znanja, učesnice su mogle da se povežu, razmene iskustva i osnaže za dalji aktivistički rad u svojim zajednicama. Mogle su i da podele svoja iskustva u digitalnom prostoru, a na taj način je trening posvećen i izgradnji poverenja, upoznavanju i jačanju osećaja zajedništva među devojkama iz različitih lokalnih sredina.

Pored edukacije o digitalnom nasilju i bezbednom korišćenju interneta, učesnice su imale priliku da se upoznaju i sa dosadašnjim i aktuelnim aktivnostima RŽM. Ovaj događaj predstavlja važan korak u jačanju Romske ženske mreže Srbije i unapređenju položaja Romkinja..

Nakon treninga su učesnice bile aktivne nositeljke znanja u svojim zajednicama. Svaka od njih je povodom kapmanje „16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja ženama“ organizovala lokalne radionice za devojke iz svojih sredina, prenoseći informacije o digitalnoj bezbednosti i mehanizmima zaštite od nasilja. Ukupno je održano 20 radionica a time se obezbedilo širenje znanja, razvoj lokalnih kapaciteta i jačanje uloge mladih Romkinja kao edukatorki i aktivistkinja.

Trening je realizovan uz podršku Trag fondacije.

Predstavljanje Analize o rodno zasnovanom nasilju nad ženama

Povodom kampanje "16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja nad ženama", članice RŽM su predstavile novu analizu o rodno zasnovanom nasilju nad ženama romske nacionalnosti.

Istraživanje je sprovedeno u Beogradu, Šapcu, Pirotu i Kostolcu. Nosilac projekta je organizacija Romski ženski centar „Bibija“, u

saradnji sa sestrinskim organizacijama iz RŽM, a uz podršku fondacije Global fond for women.

Predstavljanje analize se odvijalo u Galeriji Srpske akademije nauka i umetnosti, tako da su učesnice i učesnici i ovom prilikom mogli i da vide postavku "HEROINE – Nasleđe emancipacije: Osnaživanje Romkinja kroz izgradnju mreža solidarnosti".

Rezultate istraživanja možete preuzeti na [ovde](#).

UČEŠĆE RŽM NA MEĐUNARODNIM KONFERENCIJAMA

Regionalna konferencija FEM NET u Crnoj Gori

Regionalna konferencija koju su zajednički organizovale Ekumenska inicijativa žena, fondacija Kvinna till Kvinna, Rekonstrukcija–ženski fond i Trag fondacija, održana je od 22. do 26. aprila u Baru, Crna Gora. Na događaju je učestvovalo ukupno 76 aktivistkinja koje su došle iz različitih organizacija i inicijativa regiona, i koje su posvećene unapređenju prava žena, rodne ravnopravnosti i društvene pravde.

Cilj konferencije je bio jačanje regionalne saradnje, razmena iskustava i umrežavanje organizacija iz regiona, usmerene na podršku ženama i ženskom aktivizmu.

Na ovoj konferenciji su Romsku žensku mrežu Srbije predstavljale Slavica Vasić Mitrović, predsednica Upravnog odbora RŽM, Tanja Grgić, koordinatorke RŽM, kao i Nataša Petrović, koordinatorka organizacije „Nada“ iz Aleksinca.

Učešće RŽM na Forumu rodne ravnopravnosti u BiH

Forum rodne ravnopravnosti 2025, pod nazivom „Rast, bezbednost i migracije na Zapadnom Balkanu“ održan je 10. septembra u Parlamentu Bosne i Hercegovine u Sarajevu. Učestvovalo je oko 120 donosioca odluka, predstavnica i predstavnika civilnog društva i međunarodnih organizacija, kako bi se razgovaralo o ključnoj ulozi žena u izgradnji mira, prosperiteta i inkluzije na Zapadnom Balkanu, kao i regionalnoj saradnji, kao

moćnom sredstvu za postizanje i očuvanje stabilnosti država u regionu Zapadnog Balkana. Posebno pažanja je posvećena ulozi žena u diplomatskim procesima.

Zaključci sa ovog skupa će biti predstavljeni na ministarskim sastancima u okviru Berlinskog procesa, koji je pokrenut 2014. godine kao diplomatska inicijativa usmerena na jačanje regionalne saradnje i evropske perspektive zemalja Zapadnog Balkana. Države Zapadnog Balkana će biti pozvane da potvrde obaveze dogovorene u Sarajevu.

Poslata je snažna poruka da rodna ravnopravnost nije samo pitanje pravde i ljudskih prava, već preduslov stabilnosti, mira i održivog razvoja čitavog regiona.

Romsku žensku mrežu i organizaciju „Bibija“ je predstavljala Slavica Vasić, predsednica Upravnog odbora RŽM.

Učešće RŽM na prvoj Međunarodnoj konferenciji Romkinja u Hrvatskoj

U Zagrebu je, u periodu od 25. do 28. novembra, održana Međunarodna konferencija na kojoj se

na temu položaja Romkinja u Evropi, njihovog ekonomskog osnaživanja i političke participacije, okupilo oko 50 romskih aktivistkinja i stručnjakinja iz 19 evropskih zemalja, među kojima i predstavnice RŽM iz Srbije.

Priprema konferencije je trajala godinu dana i u nju je bio uključen Organizacioni odbor sastavljen od romskih aktivistkinja iz šest zemalja, kao i organizator konferencije- organizacija "Kali Sara" iz Zagreba.

Organizatorke su za slogan ove konferencije izabrale „Život poslije života“ s namerom da se a fokus konferencije pomeri s rasprave na stvarnu promenu, i da se zaključci konferencije barem delimično realizuju u godini koja sledi. Organizatorke su istakle da se u mnogim nacionalnim i evropskim strategijama i izveštajima analiziraju izazovi s kojima se suočavaju Romkinje, ali je većina planiranih promena ostala samo na papiru, te je otuda i insistiranje na životu nakon konferencije upravo ono što aktivistkinje zagovaraju.

Tokom svojih izlaganja, kao i na i na osnovu nacionalnih i evropskih izveštaja, učesnice su potvrdile da Romkinje i dalje žive bez osnovne socijalne sigurnosti, s vrlo ograničenim pristupom uslugama i sistemskim propustima država da organizuju programe koji bi posebno osnaživali žene. Posebna pažnja na ovom skupu je posvećena i aktuelnom i rastućem antiromskom narativu, te nedostatku političke volje da se jasno osudi diskriminacija i pošalje poruka da je takav odnos prema romskoj zajednici neprihvatljiv i štetan. Učesnice konferencije su uputile zahtev nacionalnim i evopskim institucijama za osudu diskriminatornih odredbi u Sloveniji povodom donošenja novog zakona kojim se krše ljudska prava i temeljne slobode, a kojima se cela romska manjina tretira kao sigurnosni problem. Naglašeno je da je potrebno zaštititi međunarodne standarde i obaveze koje su sve države iz kojih učesnice dolaze dobrovoljno preuzele, potpisujući međunarodna dokumenta kojima se jasno definišu ljudska prava.

